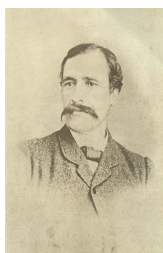

Кой и къде е създал българското знаме, на което е избродирано „Свобода или смърт“

Паисий Хилендарски пише в своята „История славянобългарска“, че българите имали лъв на царския печат – символ на смелостта и непобедимостта на българските войни, които се биели „като лъвовете“.

През Възраждането лъвът отново става най-разпространеният български символ в борбата срещу османското владичество.

Георги Стойков Раковски (1821 – 1867 г.), известен още като Георги Сава Раковски: писател, публицист, полиглот, историк и етнограф е един от най-великите български революционери и възрожденци. Роден е в гр. Котел в сравнително заможное семейство.

През 1861 година докато Раковски е в Белград изготвя „План за освобождението на България“ и „Статут за едно Привременно българско началство в Белград“, в които за пръв път излиза с идеята за създаване на армия, която да вдигне на въстание българското население. На призива му откликват както емигранти, така и революционери от самата България. (около 600 човека, сред които: Васил Левски, Стефан Караджа, Ильо войвода, Васил Друмев и др.). Така пролетта на 1862г е създадена Първата Българска Легия. Легионерите са облечени в мундир от бял шаяк и калпаци, на които са прикрепени метални лъвчета с надпис „Свобода или смърт“.

Сръбските власти предлагат на Раковски да използва доброволците му за прогонването на османските гарнизони от сръбска територия. Кражба на събраните средства и неуспешните преговори за финансиране от българските емигрантски общности в Браила (Румъния) и Виена (Австрия) оставят легията с много малко оръжие и я принуждават да мине на сръбска държавна издръжка в края на август. Сръбско-турският конфликт обаче се решава по дипломатичен път и сръбските власти, под натиска на Великите сили (Англия и Русия), разпускат легията в началото на септември.

По идея на Георги Сава Раковски при създаването на печатът и знамето на Първата Българска легия изображението на лъв е комбинирано с надпис „Свобода или смърт“.

Печат за лелята на Георги С. Раковски — 1862 година

Печатът на Васил Левски от 1871 г.

Комбинацията от символ и фраза се превръщат 15 години по-късно в революционен девиз на българските въстаници по време на Априлското въстание 1876. А Иван Вазов вдъхновен от силата на фразата, през същата година написва стихотворението „Свобода или смърт“ Знамена с разярен лъв и заветните думи „Свобода или смърт“ са били изработени и в четирите революционни окръга на Априлското въстание. Обикновено тази работа извършвали местните зографи или учителки. В по-голямата си част те са от зелена коприна, а изображенията са рисувани или избродирани. Лъвът е в хералдическа поза, а с краката си тъпче полумесец – символа на Османската империя. Същият знак се появява на въстаническите облекла – върху калпаците и копчетата на униформите. Във фолклора, както и в художествената литература от Възраждането, малките лъвчета се наричат „левски знаци“ и са неотменна част образа на революционерите. И до днес в музейните сбирки у нас се пазят много от тези знамена.

Най-известното сред тези знамена е знамето на Райна Княгиня. С размери 2 на 1,5 м, има 2 лица: червено за лицето и зелено за гърба и е поръбено със сърмена ивица. На извезаното от нея знаме е изобразен българския лъв стъпил върху турското знаме.

Райна (Райкя) Попгеоргиева Футекова-Дипчева, широко известна като Райна Княгиня, е българска учителка и акушерка.

Райна Футекова е само на 20 години, главна учителка в девическото училище в Панагюрище, когато Георги Бенковски ѝ предлага да ушие знамето на Панагюрския революционен окръг за Априлското въстание. В деня на обявяването на въстанието тя го развява редом с Бенковски. Лъвът на знамето е нарисован от Стоян Каралеев (Баненеца) по образец на лъвчето, отпечатано на корицата на Устава на БРЦК (Българският Революционен Централен Комитет), а буквите са изписани от Иванчо Зографа. Освен надписа „Свобода или смърт“ в долния край има и 2 букви – „П“ и „О“ (за „Панагюрски окръг“).

На 22 април 1876 – деня на освещаването му – Райна Футекова му пришива пригответени през нощта пискюли. Освещава се от свещеници от града и околните села.

Райна описва по следния начин шествието след освещаването на знамето:

„На втория ден на свободата знамето бе довършено. Тогава, по желание на гражданите, трябваше да го взема на ръце, да препаша сабя и револвер и да седна на избран кон, за да премина през целия град и да оповестя на събралия се по улиците народ, че петвековното

турско иго е отхвърлено завинаги. Това беше най-тържественият ден на нашата кратковременна свобода. Беловласи старци, редом с невръстни деца, вървяха навсякъде след мен, пееха любими народни песни. Жени, девойки и старици хвърляха върху нас толкова много ухаещи и разноцветни букети, че целият път беше постлан с тях като великолепен килим. Виковете „Ура!“ и „Да живее!“ нямаха край. Тази тържествена процесия продължи до вечерта.“

За честването на 25-годишнината от Априлското въстание през 1901г. Райна Княгиня ушива ново знаме, което е копие на оригиналното. Тъй като оригиналът не е запазен.